

OBSAH

Poloha obcí a jejich rozloha	10
------------------------------------	----

ČÁST I.

HISTORICKÉ SOUVISLOSTI A OTAZNÍKY

1. Pochází první písemná zmínka o Hraběšicích až z roku 1569?	11
2. Teorie profesora Hosáka o založení Šumperka a Hraběšic Hraběšem ze Švábenic je zavádějící	11
3. Hraběšice jsou zmiňovány již v roce 1455	16
4. Vznik vesnice s největší pravděpodobností souvisel s hornickou kolonizací Šumperska ve 13. století	18
5. Existovala vesnice Rebutendorf?	21
6. Nález stříbrného pokladu v roce 1886	23
7. Fakta z důlní činnosti v období Žerotínů	25
8. Pověsti a další fakta o dolování, záhadný Supí kámen existuje, prala se v prostoru mlýna zlatonosná ruda?	26

ČÁST II.

HISTORICKÉ UDÁLOSTI ŠUMPERSKÉHO PANSTVÍ DO KONCE 17. STOLETÍ, KTERÉ SOUVISELY S HRABĚŠICEMI A ŠENTÁLEM

1. Majitelé a zástavní držitelé šumperského panství	33
2. Šumperské panství majetkem Žerotínů	35
3. Prodej šumperského zámku a statku v roce 1569, Hraběšice se dostaly do poddanství šumperských měšťanů	36
4. Šumperská měšťanská vrchnost, správa obce rychtářem	38
5. Zasáhly na konci 16. století Hraběšice morové epidemie?	42
6. Žili v 16. století v Hraběšicích Židé?	42
7. Mílové právo a boj o monopol na vaření a čepování piva	44
8. Luteráni, Bílá hora, Lichtenštejnové, počátek protireformace	44
9. Švédové, důsledky třicetileté války, poddanské nepokoje	46
10. Požár Šumperka v roce 1669, čarodějnické procesy	47

ČÁST III.

HISTORICKÉ UDÁLOSTI V HRABĚŠICÍCH A ŠENTÁLU DO ROKU 1945

1. Založení Šentálu, rychta	50
2. Hraběšický mlýn	51
3. Šentálský mlýn	54
4. Další události do počátku 18. století	55
5. Robotní povinnosti	57
6. Lesní personál	58
7. Tereziánský katastr, neúroda a hladomor	61
8. Josefínský katastr, majitelé pozemků, hranice, parcelace půdy	62
9. Správa obcí, stavba zvoničky, šumperský vodovod	66
10. Hospody v Hraběšicích a Šentálu	67
a) Hospoda Na Rychtě, čp. 14, později čp. 66 (dnes v místech čp. 60)	68

b) Hospoda čp. 4 (dnešní penzion Chata U Jelena, ev. číslo 42) v Hraběšicích	69
c) Tzv. Žďárský hostinec	72
d) Hospoda Na Rychtě v Šentálu	72
e) Schönův hostinec v domě čp. 30	73
11. Školství v Hraběšicích a Šentálu	75
a) Počátky školy v Hraběšicích	75
b) Učitel Johann Leonard Grittner, který působil v Hraběšicích a Šentálu 42 let	76
c) Stavba školní budovy	79
d) Události v hraběšické škole do roku 1945	80
e) Škola v Šentálu	85
12. Náboženský život Hraběšic a Šentálu	87
a) Stavba kostela sv. Jakuba a Filipa	88
b) Založení hřbitova	92
c) Zřízení lokálie	93
d) Vybavování interiéru kostela	95
e) Stavba věže	96
f) Hraběšičtí kuráti a faráři	97
g) Mobiliář kostela – hudební nástroje, obraz sv. Jana a Pavla, věžní hodiny	101
h) Zvony	105
i) Loupež v kostele	106
j) Návštěvy církevních hodnostářů	106
k) Jubilejní dětský domov sv. Cypriána	107
l) Útulek sv. Josefa	108
m) Kaple Panny Marie v Šentálu	108
n) Domov svatého Petra Juliána Eymarda v Šentálu	112
13. Události do zrušení vrchnostenské správy v roce 1848	113
a) Zrušení nevolnictví, pracovní příležitosti obyvatel v šumperských textilkách	113
b) Demografické údaje obou obcí do roku 1939	115
c) Vceňovací operáty stabilního katastru z roku 1845	115
d) Řemesla a živnosti	118
e) Pozůstalostní řízení	121
d) Výskyt příjice a jiné drobnosti	123
14. Všední život obyvatel, zvyky a obyčeje	123
15. Od zániku vrchnostenské správy v roce 1848	
do rozpadu Rakouska-Uherska roku 1918	127
a) Zrušení roboty, zrušení instituce rychtářství, nové politické a soudní uspořádání, spojení Hraběšic a Šentálu pod jednu politickou obec	127
b) Obecní volby, starostové a někteří radní do 1. světové války	127
c) Obecní jmění, obecní chudobince	129
d) Požáry v Hraběšicích a Šentálu, založení hraběšického sboru dobrovolných hasičů	129
e) Problémy s pytláky, snaha o zřízení četnické stanice v Hraběšicích	131
f) Stavby silnic, kamenolom v tzv. Molkengrabenu (Syrovátkové rokli) a začátky a rozvoj kamenolomu v Šentálu	135
g) Různé informace – výsadba památných lip, krupobití, založení Svazu Němců severní Moravy a Spořitelního a záložního spolku, nerealizovaný záměr vybudování plicního sanatoria	139
h) První světová válka a její důsledky, konec habsburské monarchie	140

16. Od vzniku Československé republiky do konce 2. světové války	142
a) Obec Hraběšice-Šentál se stala součástí tzv. Sudetenlandu	142
b) Údaje o samosprávě	143
c) Různé informace (německo-české nápisy, očkování, poradna pro matky, nezaměstnanost, obecní knihovna, radiopřijímač, požáry, extrémní počasí aj.)	144
d) Vliv politických stran, volby do parlamentu a senátu	146
e) Rozbití Československa, připojení Sudet k Německé říši, 2. světová válka	148

ČÁST IV.

PŘÍLOHY

1. Památky a pamětihodnosti	149
a) Tvorba lidových stavitelů	149
b) Socha sv. Jana Nepomuckého	150
c) Tzv. Rudoltická boží muka Matky Boží	150
d) Boží muka Božího Spasitele	151
e) Mramorový kříž před kostelem	152
f) Boží muka Matky Boží u lesní cesty na Kamenec	153
g) Památník obětí 1. světové války v Hraběšicích a Šentálu	154
h) Boží muka sv. Starosty u silnice do Hraběšic	154
i) Zaniklé pamětihodnosti	155
2. Pověsti	156
a) Supí kámen	156
b) Pověst o šentálském Walichlochu	158
c) Obrázek anděla strážného s malým chlapcem v Krásném	159
d) Pověst o sv. Starostě	159
e) Pověst o Blutfleku	160
f) Ražba stříbrných mincí	161
3. Neštěstí a tragické události	161
a) Požár šentálské rychty	161
b) Zneškodnění nebezpečného zloděje v šentálském mlýně	162
c) Loupežná vražda	163
d) Vražda a sebevražda v hraběšickém hostinci	164

ČÁST V.

HISTORICKÝ VÝVOJ HRABĚŠIC A KRÁSNÉHO OD ROKU 1945 DO ROKU 1989

1. Události v Hraběšicích a Krásném od 8. května 1945 do roku 1948	165
a) Podklady pro sepsání historie Hraběšic a Krásného, kronikář Jaroslav Lachman a některé údaje z obecného popisu místa v jeho textu, změna názvu osady Šentál na Krásné	165
b) Osvobození Hraběšic a Šentálu, první česká správa obce a první čeští osadníci do konce roku 1945	167
c) Příloha – seznam domů podle původních popisných čísel a dnešních popisných a evidenčních čísel v Hraběšicích a Krásném	170
d) Ustavení Místní správní komise, její činnost, plemenný dobytek, odsun německých obyvatel, případy, kdy k deportacím nedošlo	173
e) Roky 1946 a 1947, vznik Místního národního výboru v Hraběšicích, umístění obecní kanceláře, zahájení školního vyučování v Hraběšicích, přiděly nemovitostí, ustavení Sboru dobrovolných hasičů a dalších společenských organizací, cikánská problematika aj.	177
2. Hraběšice a Krásné v letech 1948 až 1989	181

a)	Změna dosavadního demokratického režimu v únoru 1948, místní honební společenstvo, čestné občanství, seznam domů a jejich majitelů a uživatelů v roce 1952, demolice domů – zájem o bouračky kvůli stavebnímu materiálu	181
b)	Nové složení MNV v roce 1949, problémy s neplněním dodávek zemědělských produktů, založení jednotného zemědělského družstva (JZD) v roce 1950, vystupování některých členů z JZD a obtíže s jejich zemědělskou půdou, nesmírně těžké podmínky obživy v poměrech Hraběšic a Krásného, rozpuštění JZD v roce 1956 a připojení družstevních pozemků (a později i půdy soukromě hospodařících zemědělců) ke Státnímu statku Šumperk	185
c)	Ostatní dění v letech 1948 až 1964 – stavba a „nedostavba?“ vodní nádrže, telefon, zřízení autobusové linky, knihovna, dětská zotavovna a výskyt dětské obrny, volby do MNV, umístění úřadovny do čp. 39, prodejna potravin, zakoupení televizoru, krupobití, ocenění „mateřství“, plnění volebního programu, zemědělské záležitosti, demoliční akce 1960, vybudování hřebčince, tragická úmrtí v letech 1961 až 1982, malíř Stanislav Menšík, vyasfaltování silnice v roce 1963, komorové odstřely v kamenolomu, oplocení školní zahrady, děkan P. Theodor Meitner aj.	190
d)	Události let 1964 až 1976 – demografická situace, zemědělství, větrná smršť v roce 1966, údaje o 21. srpnu 1968, přehled domů a jejich majitelů, zvelebování obce, zrušení hostince a školy v osadě Krásné, založení požáru dítětem, volby do MNV, úmrtí kronikáře, nová kronikářka, zrušení školy v Hraběšicích, přestavba školy na kulturní dům, stavba vodovodu, móda, ceny základních potravin, pohonných hmot aj.	201
e)	Připojení Hraběšic a osady Krásné k Šumperku v roce 1976, vytvoření občanského výboru, prodejna Jednota, otevření kulturního domu, provoz hostince, nový kronikář, Hraběšice a osada Krásné příměstskou rekreační oblastí, seznam majitelů rekreačních chalup a chat, zvelebování obce, nový drtič v krásenském kamenolomu, živelní pohromy v roce 1984, škodlivost meliorace, nová požární zbrojnice aj.	215
3.	Škola v Hraběšicích	224
4.	Škola v Krásném – „zapadlá vlastenka z Krásného“	232
5.	Politické a společenské organizace	241
6.	Kulturní, společenské a společensko-politické události a sport	250

ČÁST VI.

HRABĚŠICE A KRÁSNÉ OD OSAMOSTATNĚNÍ V ROCE 1990 DO SOUČASNOSTI

1.	Správa obce	262
2.	Hospodaření obce a její zvelebování	264
3.	Sportovní dění	272
4.	Kulturní a společenské akce	275
5.	Sbor dobrovolných hasičů	280
6.	Památky místního významu – kostel a fara, Klášter, Boží muka, kaple v Krásném	282
7.	Životní úroveň	289
8.	Obyvatelé – pamětníci, osobnosti	292
9.	Počasí	297
10.	Kriminalita	298
11.	Obecní znak a prapor	299
12.	Závěr	302

Prameny a literatura – část VI - čerpáno z obecní kroniky a vlastních vzpomínek autorky